

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów.....	XIII
Od redaktora	XV

CZĘŚĆ I. PRAWO RODZINNE I OPIEKUŃCZE

Rozdział I. Zagadnienia wprowadzające	3
§ 1. Prawo rodzinne i prawo opiekuńcze	4
§ 2. Źródła prawa rodzinnego	6
I. Konstytucja RP o rodzinie	6
II. Kodeks rodzinny i opiekuńczy	7
III. Prawo rodzinne a prawo dotyczące rodziny	7
§ 3. Podstawowe pojęcia dotyczące rodziny	12
I. Rodzina	12
II. Małżeństwo	14
III. Dziecko	14
IV. Pokrewieństwo	15
V. Powinowactwo	16
§ 4. Zasady prawa rodzinnego	18
I. Zasada dobra dziecka	18
II. Zasada ochrony rodziny	19
III. Zasada ochrony prywatności życia rodzinnego	19
IV. Zasada solidarności grupy rodzinnej	20
§ 5. Stan cywilny	20
§ 6. Sądy rodzinne i inne instytucje powołane do ochrony rodziny	22
I. Sądy rodzinne	22
II. Mediacja jako odzwierciedlenie specyfiki postępowań sądowych w sprawach rodzinnych	23
III. Prokuratura	25
IV. Rzecznik Praw Obywatelskich i Rzecznik Praw Dziecka	26
Rozdział II. Małżeństwo	29
§ 7. Pojęcie i funkcja społeczna małżeństwa	30
I. Uwagi wprowadzające	30
1. Zasada monogamii	30

2. Zasada równouprawnienia małżonków	31
3. Zasada świeckości.....	31
II. Małżeństwo a inne formy trwałego pożycia	32
1. Konkubinat.....	32
2. Związki homoseksualne.....	33
§ 8. Zawarcie związku małżeńskiego	33
I. Przesłanki zawarcia związku małżeńskiego.....	33
II. Przesłanki unieważnienia zawartego związku małżeńskiego.....	35
1. Wprowadzenie.....	35
2. Przeszkody małżeńskie.....	35
2.1. Wstęp.....	35
2.2. Brak wymaganego wieku	35
2.3. Ubezłasnowolnienie całkowite	36
2.4. Choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy	36
2.5. Zakaz wielożeństwa.....	38
2.6. Zbyt bliskie pokrewieństwo	38
2.7. Powinowactwo w linii prostej	39
2.8. Wiąż adopcyjna.....	40
3. Inne podstawy unieważnienia małżeństwa	41
4. Unieważnienie małżeństwa – informacje proceduralne	41
III. Forma zawarcia małżeństwa	42
1. Zawarcie małżeństwa przed kierownikiem USC	42
2. Wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa	43
§ 9. Prawa i obowiązki małżonków	45
I. Równy status w małżeństwie	45
II. Wspólne pożycie małżonków	45
III. Obowiązek wzajemnej pomocy.....	46
IV. Obowiązek współdziałania dla dobra rodziny	46
V. Rozwiązywanie wspólnie istotnych spraw rodziny	46
VI. Obowiązek zaspokajania potrzeb rodziny	47
VII. Solidarna odpowiedzialność za zobowiązania wynikające z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny	47
VIII. Ustrój podstawowy stosunków majątkowych małżonków	48
IX. Wzajemna reprezentacja małżonków	48
X. Nazwisko małżonków	48
§ 10. Małżeńskie ustroje majątkowe.....	50
I. Wstęp	50
II. Ustawowy ustrój majątkowy	51
1. Wprowadzenie.....	51
2. Składniki majątku wspólnego małżonków (art. 31 KRO).....	52
3. Składniki majątków osobistych małżonków (art. 33 KRO).....	52
4. Zarząd majątkiem wspólnym.....	53
4.1. Wprowadzenie	53
4.2. Sprzeciw.....	53

4.3. Czynności prawne, do dokonania których potrzebna jest zgoda współmałżonka	54
4.4. Zgoda sądu na dokonanie czynności prawnej dotyczącej zarządu majątkiem wspólnym	54
4.5. Pozbawienie małżonka prawa do samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym	55
4.6. Przedmioty służące jednemu małżonkowi	55
4.7. Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania	55
5. Ustanie ustroju małżeńskiej wspólności majątkowej i ustroj przymusowy	56
III. Umowne ustroje majątkowe	57
§ 11. Ustanie małżeństwa	58
I. Sposoby ustania małżeństwa	59
II. Zasada trwałości małżeństwa	60
1. Trwałość a nierozzerwalność	60
2. Podstawy prawne zasady trwałości małżeństwa	60
III. Rozwód	61
1. Zagadnienia wstępne	61
2. Przesłanki rozwodu	62
2.1. Zupełny i trwały rozkład pożycia małżeńskiego	62
2.2. Przesłanki wyłączające rozwód	64
2.2.1. Wstęp	64
2.2.2. Sprzeczność rozwodu z dobrem wspólnych małoletnich dzieci	64
2.2.3. Sprzeczność rozwodu z zasadami współżycia społecznego	65
2.2.4. Żądanie rozwodu przez małżonka wyłącznie winnego rozkładu pożycia	65
IV. Skutki prawne rozwodu	66
1. Uwaga wstępna	66
2. Wina rozkładu pożycia	67
3. Sprawowanie władzy rodzicielskiej po rozwodzie	68
4. Kontakty z dzieckiem po rozwodzie	69
5. Dostarczanie środków utrzymania dzieciom	69
6. Obowiązek alimentacyjny między byłymi małżonkami	69
7. Korzystanie ze wspólnego mieszkania po rozwodzie	71
8. Podział majątku wspólnego	71
9. Uwagi końcowe	72
V. Postępowanie sądowe w sprawach o rozwód – wybrane informacje	72
§ 12. Separacja	72
I. Funkcja społeczna	72
II. Przesłanki orzeczenia separacji	73
III. Skutki separacji	74

Rozdział III. Rodzice – dzieci	77
§ 13. Pochodzenie dziecka	77
I. Funkcja społeczna	77
II. Ustalenie i zaprzeczenie macierzyństwa.....	78
III. Ustalenie ojcostwa.....	79
1. Uwaga wstępna	79
2. Pochodzenie dziecka urodzonego przez kobietę zamężną – domniemanie i zaprzeczenie ojcostwa męża matki	79
3. Pochodzenie dziecka urodzonego przez kobietę niezamężną.....	81
3.1. Uwaga wstępna.....	81
3.2. Uznanie ojcostwa.....	81
3.3. Sądowe ustalenie ojcostwa	84
4. Dowody powoływane w sprawach sądowych o ustalenie i zaprzeczenie ojcostwa	86
5. Dylematy związane ze sztucznym wspieraniem ludzkiej prokreacji ..	86
§ 14. Władza rodzicielska	88
I. Pozycja rodziców względem dziecka w świetle standardów międzynarodowych i Konstytucji RP	89
II. Spór terminologiczny	91
III. Charakter prawny władzy rodzicielskiej.....	91
IV. Powstanie i wygaśnięcie władzy rodzicielskiej	93
V. Treść i sprawowanie władzy rodzicielskiej.....	94
1. Piecza nad osobą dziecka.....	94
2. Piecza nad majątkiem dziecka.....	97
3. Reprezentacja ustawowa dziecka.....	99
VI. Ingerencje sądu w sferę władzy rodzicielskiej.....	100
1. Uwaga wstępna	100
2. Zawieszenie władzy rodzicielskiej.....	100
3. Ograniczenia władzy rodzicielskiej.....	101
4. Pozbawienie władzy rodzicielskiej.....	102
5. Pozbawienie a ograniczenia władzy rodzicielskiej związane z umieszczeniem dziecka poza rodziną.....	104
§ 15. Piecza zastępcza	106
I. Uwaga wstępna.....	106
II. Pojęcie pieczy zastępczej.....	106
III. Piecza zastępcza – standardy międzynarodowe	107
IV. Formy pieczy zastępczej.....	108
V. Instytucjonalne formy pieczy zastępczej.....	110
VI. Osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej lub prowadzące rodzinny dom dziecka	111
VII. Ocena zasadności pobytu dziecka w pieczy zastępczej i ocena funkcjonowania rodzinnych form tej pieczy.....	112
VIII. Sprawowanie pieczy nad dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej.....	113

IX. Wsparcie socjalne dla wychowanków pieczy zastępczej.....	115
1. Świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania wychowanków rodziny form pieczy	115
2. Pomoc dla osób usamodzielnianych.....	116
§ 16. Postępowanie w sprawach z zakresu władzy rodzicielskiej i pieczy zastępczej – wybrane zagadnienia.....	117
I. Uwaga wstępna.....	117
II. Pozycja prawna dziecka w sprawach dotyczących ingerencji w sferę władzy rodzicielskiej.....	117
III. Umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej – wybrane aspekty proceduralne	118
IV. Postępowanie o odebranie dziecka podlegającego władzy rodzicielskiej lub opiece (art. 598 ¹ –598 ¹³ KPC)	119
§ 17. Kontakty rodziców i osób bliskich z dzieckiem.....	120
I. Wprowadzenie	120
II. Spory dotyczące kontaktów z dzieckiem.....	120
III. Kontakty z innymi osobami niż rodzice i kontakty z dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej.....	122
§ 18. Przyniesienie (adopcja).....	124
I. Pojęcie i funkcja społeczna przyniesienia	125
II. Przyniesienie w świetle standardów międzynarodowych.....	127
III. Przesłanki ustanowienia przyniesienia.....	128
1. Dobro przyniesianego.....	128
2. Przesłanki dotyczące stosunku przyniesienia	129
2.1. Wstęp.....	129
2.2. Przyniesiany	129
2.3. Przyniesiający.....	130
3. Zgoda na przyniesienie	130
3.1. Charakterystyka prawna zgody na przyniesienie.....	130
3.2. Zgoda przyniesianego	131
3.3. Zgoda współmałżonka osoby przyniesiającej	131
3.4. Zgoda rodziców przyniesianego dziecka lub jego opiekuna ...	131
IV. Dodatkowe przesłanki ustanowienia adopcji związanej z przeniesieniem dziecka za granicę.....	133
V. Rodzaje przyniesień.....	134
1. Przyniesienie niepełne	134
2. Przyniesienie pełne	136
3. Przyniesienie całkowite (nierozdzielne, blankietowe)	138
VI. Rozwiązanie adopcji.....	138
1. Uwagi wstępne.....	138
2. „Ważne powody” rozwiązania przyniesienia.....	139
3. Sprzeczność rozwiązania przyniesienia z dobrem dziecka.....	140
4. Skutki rozwiązania przyniesienia.....	140
VII. Wybrane kwestie proceduralne	141
VIII. Przyniesienie a zastępcze rodzicielstwo.....	142

§ 19. Obowiązki alimentacyjne	144
I. Funkcja społeczna obowiązków alimentacyjnych	145
II. Pojęcie i charakter obowiązków alimentacyjnych	146
III. Przesłanki obowiązku alimentacyjnego.....	147
1. Osoby uprawnione i zobowiązane do alimentacji	147
2. Kolejność obowiązku alimentacyjnego	148
3. Niezaspokojone usprawiedliwione potrzeby uprawnionego	150
4. Zarobkowe i majątkowe możliwości dłużnika	153
5. Alimenty a świadczenia socjalne.....	154
6. Zgodność żądania alimentów z zasadami współżycia społecznego ...	155
7. Dodatkowa przesłanka obowiązku alimentacyjnego pasierba lub pasierbicy względem ojczyma lub macochy	155
IV. Sposób realizacji obowiązków alimentacyjnych.....	155
1. Forma świadczeń	155
2. Zmiana wysokości świadczeń	156
V. Przedawnienie roszczeń alimentacyjnych.....	156
VI. Dochodzenie alimentów – wybrane informacje proceduralne	157
VII. Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (fundusz alimentacyjny)	157
VIII. Niealimentacja jako czyn karalny	159
Rozdział IV. Opieka prawna i kuratela	161
§ 20. Pojęcie i funkcja społeczna opieki prawnej	161
§ 21. Opieka nad małoletnim	162
I. Ustanowienie opieki	162
II. Opiekun	163
III. Sprawowanie opieki.....	165
IV. Nadzór sądu opiekuńczego nad sprawowaniem opieki.....	167
V. Zwolnienie opiekuna i ustanie opieki.....	168
§ 22. Opieka nad osobą dorosłą ubezwłasnowolnioną całkowicie	169
I. Wstęp	169
II. Przesłanki ubezwłasnowolnienia	170
III. Skutki prawne ubezwłasnowolnienia	171
IV. Postępowanie w sprawach o ubezwłasnowolnienie – wybrane informacje proceduralne (art. 544–560 KPC).....	172
V. Sprawowanie opieki prawnej nad osobą całkowicie ubezwłasnowolnioną.....	173
§ 23. Kuratela	173
CZĘŚĆ II. OCHRONA RODZINY – PRAWO KARNE I USTAWA O POSTĘPOWANIU W SPRAWACH NIELETNICH	
Rozdział V. Ochrona rodziny w przepisach prawa karnego	179
§ 24. Specyfika prawa karnego	179
§ 25. Prawo karne – podstawowe pojęcia	183
I. Przestępstwo	183

II. Okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną.....	189
III. Kara i inne środki prawnokarnej reakcji na przestępstwo.....	197
1. Kary.....	197
1.1. Uwagi ogólne.....	197
1.2. Rodzaje kar.....	199
2. Środki karne.....	205
3. Inne środki prawnokarnej reakcji.....	208
§ 26. Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece.....	212
I. Wielożeństwo (art. 206 KK).....	212
II. Znęcanie się (art. 207 KK).....	213
III. Rozpijanie małoletniego (art. 208 KK).....	214
IV. Uchylanie się od alimentacji (art. 209 KK).....	215
V. Porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej (art. 210 KK).....	217
VI. Urowadzenie lub zatrzymanie małoletniego lub osoby nieporadnej (art. 211 KK).....	218
VII. Organizowanie nielegalnej adopcji (art. 211a KK).....	219
§ 27. Inne przestępstwa szczególnie często popełniane w grupie rodzinnej.....	220
I. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu.....	220
II. Przestępstwa przeciwko wolności.....	226
III. Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności.....	231
§ 28. Prawo karne – przegląd wybranych zagadnień.....	236
I. Prawa i obowiązki pokrzywdzonego w prawie karnym.....	236
II. Pokrzywdzony jako świadek przestępstwa.....	239
III. Kompensacja w sprawach karnych.....	241
Rozdział VI. Postępowanie z osobą nieletnią.....	249
§ 29. Założenia ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.....	249
§ 30. Podstawowe pojęcia prawa nieletnich.....	252
§ 31. Środki stosowane względem nieletnich i ich rodziców.....	254
I. Środki wychowawcze.....	254
1. Środki, które pozostawiają nieletniego w dotychczasowym środowisku.....	256
2. Środki polegające na skierowaniu nieletniego do placówki lub instytucji przejmującej od rodziców lub opiekunów część obowiązków związanych z pieczę i wychowaniem.....	258
3. Środki powodujące zmianę środowiska wychowawczego nieletniego.....	259
II. Środek poprawczy.....	260
III. Środki leczniczo-wychowawcze.....	261
1. Okres wykonywania środków orzeczonych na gruncie NielU.....	263
2. Kary.....	264
3. Środki stosowane względem rodziców nieletniego.....	265
§ 32. Specyfika sądowego postępowania z osobą nieletnią.....	266
§ 33. Mediacja w postępowaniu z osobą nieletnią.....	273

CZEŚĆ III. ANEKS

1. Wniosek o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego przez kobietę, która nie ukończyła 18. roku życia	283
2. Pozew o unieważnienie małżeństwa	285
3. Wniosek o nakazanie wypłacania wynagrodzenia za pracę do rąk małżonka	287
4. Pozew o ustanowienie rozdzielności majątkowej	289
5. Pozew o rozwód	291
6. Wyrok rozwodowy (I)	294
7. Wyrok rozwodowy (II)	296
8. Wyrok rozwodowy (III)	298
9. Protokół z przebiegu postępowania mediacyjnego	300
10. Uгода mediacyjna	301
11. Porozumienie rodzicielskie	305
12. Pozew o zaprzeczenie ojcostwa	306
13. Pozew o ustalenie ojcostwa i roszczenia z nim związane	308
14. Wniosek o pozbawienie władzy rodzicielskiej	311
15. Wniosek o ustanowienie opieki	313
16. Pozew o alimenty	315
17. Postanowienie o ubezwłasnowolnieniu	318
18. Wniosek o wgląd w sytuację małoletniego	320
19. Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu	322
20. Akt oskarżenia	323
21. Wniosek o skierowanie sprawy do mediacji	325
22. Wniosek prokuratora o warunkowe umorzenie postępowania	326
23. Wyrok skazujący	328
Indeks rzeczowy	329